

MARIBORSKI

Cena 1 Din

VEČERNIK

„JUTRA“

Uredništvo in uprava: Maribor, Gosposka ul. 11 / Telefon uredništva 2440, uprave 2455
Izhaja razen nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri / Velja mesečno prejemnik
v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom 12 Din / Oglasi po ceniku / Oglase
sprejema tudi oglasni oddelek „Jutra“ v Ljubljani / Poštni število račun št. 11409

Srbija in jugoslovanski pokret

ULOGA SRBIJE IN POMEN NJENIH PRVIH ZMAG.

Razdobje dvajsetih let je že tako odmaknilo od nas prvo balkansko vojno, da moremo danes objektivno presoditi njen pomen in posledice, ki jih je rodila. Posebno pa moremo oceniti ulogo in pomen Srbije v tej borbi, ki pomeni začetek nove dobe ne le v življenju Južnih Slovanov, temveč — lahko bi rekli — tudi človeštva; saj je bila prav prva balkanska vojna predhodnica svetovne in nove razmejitvene Evrope, ki ji je sledila. Če gledamo tedaj na dogodke v jeseni leta 1912., s tega stališča, potem vidimo, da je šla tedanja Srbija v boj proti Turkom z mnogo širšo koncepcijo, kakor njeni ostali takratni zavezniki Bolgari, Črnogorci in Grki. Dočim so šli poslednji trije nad Turke samo zato, da bi osvobodili pod njihovega stoletnega jarma svoje mlake in kristjane, so šli Srbi že kot izrazit Piemont bodoče velike jugoslovanske države. Kdor je poznal tedanjo evropsko konstelacijo, je vedel že pozitivno, da je postal prav Beograd tisto središče, okoli katerega se bo sukala nova zgodovina južnovzhodnega dela srednje Evrope.

Vsi tega seveda niso videli; tudi pri nas ne. Upoštevati je namreč treba, da smo se Slovenci tedaj, pred dvanajstimi leti, še delili v dva dela: v enega, ki je gledal rešitev jugoslovanske vprašanja v okviru Avstroogrške, in v drugega, ki je s to staro državo že definitivno obračunal. Prvi del je obsegal ogromno večino, drugi pa manjšino, ki jo je tvorila pretežno le inteligenca. In še to manjšina, zlasti ona, ki se je za vstop v življenje pripravljala še na visokih in srednjih šolah. Pa tudi ta manjši del ni bil enoten. Dočim so revolucionarni mladinci pričakovali vse samo od Srbije, so drugi računali zelo resno tudi z Bolgari. Med obema balkanskima slovenskima državama ti drugi sploh niso delali razlike; simpatizirali so enako z obema. Bilo pa je nekaj ljudi, sicer zelo malo, ki so bili celo bolj na strani Bolgarov, kakor Srbov. Pravilno pa so gledali na stvar, kakor vidimo, samo tisti, ki so videli v Srbiji jugoslovanski Piemont. V tem pričnanju so jih kmalu še bolj potrdili dogodki sami, dogodki, ki jih je ustvarjala srbska vojska s svojimi zmagami.

Danes je že dognano zgodovinsko dejstvo, da so prvo balkansko vojno odločili samo Srbi. S svojimi naglim vpadom v Turčijo in z zmago pri Kumanovem so onemogočili Turčiji pravočasno razporeditev in okrepitev bojnih čet. Južna Srbija je padla razmeroma tako naglo, ka-

kor niti srbski vojskovodje sami niso pričakovali. Evropska Turčija je bila preklana na polovico. In med tem ko so se Črnogorci, Grki in Bolgari še bili z močnimi turškimi silami, so bili Srbi že v Draču ob Jadranskem morju. Opravili so svoje delo in bi bili vojskovanje lahko že zaključili. Namesto tega so šli kot pravi zavezniki na pomoč Črnogorcem, jim pomagali zavzeti Skadar in Taraboš, ter se nato napolili na vzhodno fronto pred Jedrenje (Odrin), katerega so Bolgari za man oblegali, kakor so tudi zaman skušali predreti fronto pri Čataldži in vdreti v Carigrad. Šele srbske čete so preplezale obzidja jedrenjske trdnjave in prisilile Sukrija paša h kapitulaciji!

Prvo balkansko vojno so torej odločili samo Srbi; in prav to dejstvo je silno dvignilo samozavest jugoslovanskih nacionalistov v Avstroogrski. Spoznali so še bolj kakor poprej, da bo imela samo tako povečana in okrepljena Srbija interese osvoboditi tudi ostale Južne Slovane in ustvariti novo samostojno in veliko državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Prav to je bilo tudi merodajno za zadržanje jugoslovansko orientiranih nacionalistov za časa druge balkanske vojne, ki je sledila prvi, izzvana po bolgarskem izdajstvu skupnih interesov. Simpatije vseh, ki so gledali v bodočnost, so bile na strani Srbov. Za Bolgare so se ogrevali samo tisti, ki niso vedeli za kaj gre, ali pa tisti, ki so bili še prepojeni z avstrijskim duhom in niso pojmovali, da se jugoslovansko vprašanje nikoli ne bo rešilo pod Habsburžani, temveč samo pod Karadjordjevići.

Tako je druga balkanska vojna ostala k sreči brez upliva na razvoj jugoslovanske gibanja v bivši Avstroogrski. Zasluga za to gre Srbiji in njeni politiki, nič manj pa tudi ne njeni zmagi pri Kumanovem, Skadru in Jedrenju. Ko je tedaj prišlo usodno leto 1914. s sarajevskim atentatom in svetovno vojno, je bilo to gibanje notranje že popolnoma izkristalizirano, zunanje pa tako močno, da se ni več dalo zatreti z nobenimi persekucijami. Dunajski politiki so bili zelo neumni, če so mislili, da se bo dalo spraviti s sveta s tem, če bo šlo nekaj tisoč ljudi v ječe, ostali pa bodo povešeni ali ustreljeni. To preganjanje je rodilo le še večji odpor, in posledica je bila — leto 1918.

Ko obhajamo sedaj dvajsetletnico začetka prve balkanske vojne, je važno, da pribijemo tudi to, da si osvežimo spomin in pokažemo tudi mladini položaj tak, kakršen je v resnici bil.

Londonska posvetovanja

DOSEDANJI POTEK. VESTI LISTOV. KONFERENCA VELESIL BO V ŽENEVI. DATUM SE NI DOLOČEN.

LONDON, 14. oktobra. Predsednik francoske vlade Herriot in predsednik angleške vlade Macdonald sta včeraj otvorila medsebojna preljudnatorna pogajanja. Službena konverzacija se je pričela ob 11.30. Navzoči so bili tudi še angleški zunanji minister sir John Simon, stalni šef »Foreign Office« sir Robert Vansittart in več drugih funkcionarjev. Mac Donald je priredil včeraj zjutraj zajutrek v čast Herriota in so bili navzoči med drugimi tudi sir John Simon, predsednik privatnega sveta Baldwin, vojni minister Hailsham, minister za letalstvo Londonderry in mornariški minister Eyres Monsell. Zadržna četvorica se je udeležila tudi ženevske razorožitvene konference. Francosko-angleška pogajanja se bodo nadaljevala tudi še danes.

LONDON, 14. oktobra. Ko je Herriot sinoči zapustil Foreign Office, so ga obkolili časnikarji in ga vprašali po uspehu pogajanj z Macdonaldom. Herriot jim je odgovoril zelo kratko: »Rezultati niso veliki!« Angleži pa izjavljajo, da se pogajanja razvijajo povsem zadovoljivo.

LONDON, 14. oktobra. Na merodajnem angleškem političnem mestu se je dejalo

sinoči, da gre pri pogajanjih med Herriotom in Macdonaldom samo za formalnosti in osebne utise, da se tako odstranijo glavne ovire pri nadaljevanju dela za razorožitve.

LONDON, 14. oktobra. Poročevalec »Agence Havas« javlja, da se je Herriotu posrečilo prepričati Macdonalda, da je dosti bolj pamentno, če se skliče konferenca štirih velesil v Ženevi, namesto v Londonu. Herriot je storil vse, da od strani vse nevarnosti, ki bi konferenci lahko škodovala in zmanjšalo ugled Društva narodov. Konferenca štirih velesil bo sklicana kot redno postopanje in bo omogočeno vsem državam, da bodo precizirale svoje stališče.

PARIZ, 14. oktobra. Tukajšnji tisk zatrjuje, da sta tako Herriot kot Macdonald ostala vsak na svojem stališču. Herriot je odklonil London kot kraj konference in priporočil Ženevo. Zahteval pa je tudi, da se prej ugotovi program. Na konferenci se ne smejo sprejeti nobeni definitivni sklepi in prisostvovati morajo vse države, ki meje na Nemčijo. Čas sklicanja še ni določen, ker se ne ve, ali naj bi bila pred ali šele po nemških volitvah

Diktator Mussolini

RIM, 14. oktobra. Tu je bil objavljen osnutek novih pravil fašistične stranke, ki vsebujejo med drugim dvig Mussolinija nad strankino hierarhijo in v katerih se posebej naglašajo, da so prejeli vsi fašistični podvoditelji navodila od zgoraj, da se slepo pokore Mussolinijevim naredbam. Fašistična prisega, ki se prične z besedami: »V imenu Boga in Italije«, vsebuje določilo absolutne pokorščine »duceja« in fašistični stvari. Fašistična stranka je civilna milica v službi fašistične države. To je geslo strankinega vodstva. Disciplinska določila predvidevajo med drugim, da se mora vsak iz fašistične stranke izključiti Italijan izločiti tudi iz vsega ostalega javnega življenja.

Goslovanja in turneje

BEOGRAD, 14. oktobra. Z ravnateljstvom pariške »Opere Comique« je bil dosežen načelen sporazum, da bo gostovala beogradska opera v Parizu junija 1933 in priredila poseben »jugoslovanski teden«. Na sporedu bodo izključno le dela jugoslovanskih skladateljev. Najbrže bo tedaj uprizorjen v Parizu tudi novi Hrističev balet »Ohridska legenda«, dajala pa se bo tudi Konjovičeva »Koštana«. Gotovčeva »Morana«, eno dejanje Melojevičeve opere »Balet« ter Hrističev »Zaton«. Obenem bo odpotovala v Pariz tudi godba kraljeve garde, ki bo imela v prostornem Trokaderu svečan koncert. Pozneje bo priredila po vsej Franciji veliko koncertno turnejo. V Jugoslavijo pa bo v istem času prispela godba francoske republikanske garde, ki bo koncertirala v vseh večjih mestih kraljevine. Za Ljubljano bo obiskala Zagreb, Sušak, Šibenik, Split, Dubrovnik, Sarajevo, Skoplje in Beograd. Koncerti bodo na prostem. Zagrebška Filharmonija pa bo tedaj gostovala v Gradcu, Pragi in Brnu. Zagrebški kvartet bo priredil turnejo po Madžarski in Italiji, kjer bo imel štiri koncerte, nakar bo odšel v Pariz. Letos v novembru bo beograjski balet gostoval v Atenah.

Dvajset let sovraštva

LIPSKO, 14. oktobra. Tukajšnja policija je na podlagi osebnega opisa, ki ga je prejela od dunajske kriminalne policije, aretirala morilca bolgarskega emigranta Dimitrova, ki je bil nedavno umorjen v neki vasi na Gornjem Avstrijskem. Lipska policija je že nekaj dni vestno nadzorovala neko osebo, ki se je nastanila v hotelu »Astorju«. Bil je to nek Georg Ernest Schürmer, ki je bil predsedničinim aretiran. Najprej je odločno protestiral proti aretaciji, pozneje pa je po nekajurnem zasliševanju priznal svoj zločin. Schürmer je Nemeč, rojen l. 1893. v Burgstadtu na Saškem. Absolviral je trgovsko visoko šolo v Lipskem. Na isti visoki šoli je l. 1912-13. študiral tudi Dimitrov, s katerim je postal Schürmer prijatelj. Schürmer je pri zasliševanju priznal, da je polnih 20 let zato preganjal Dimitrova, ker mu je prevezel zarochenko in se z njo poročil. Obenem s Schürmerjem je bil aretiran tudi njegov šofer Koldic, ki je vodil avtomobil o priliki umora v hotelu.

ADOLF HITLER NA AGITACIJI.

BERLIN, 14. oktobra. Vodja narodnih socialistov Adolf Hitler je že otvoril volilno kampanjo. Kakor poroča »Angriff«, bo Hitler prepotoval vso Nemčijo in bo imel nešteto velikih volilnih shodov. To agitacijsko potovanje bo trajalo ves mesec. List zatrjuje, da se bo Hitler na tem potovanju posluževal najmodernejših prometnih sredstev. Aeroplani in avtomobili bodo prenašali voditelja nemških narodnih socialistov z enega konca Nemčije na drugega.

TITULESCU V BUKAREŠTI.

PARIZ, 14. oktobra. Novi romunski zunanji minister Titulescu je predsedničinim odpotoval iz Pariza v Bukarešto, kamor je že prispel.

BOLIVIJA ZA OFENZIVO.

LONDON, 14. oktobra. Iz La Paza poročajo, da se Bolivija z vsemi sredstvi pripravlja, da se letos izvede splošno ofenzivo proti Paragvaj. Bolivijska armada šteje trenutno 75.000 vojakov.

Bavarci so zadovoljni s Papenom

KANCELJAR JE POPOLNOMA DOSEGL SVOJ NAMEN. JEZA NA NARODNE SOCIALISTE. WELSOV PROTEST.

BERLIN, 14. oktobra. Predsednik vlade von Papen je prispel včeraj dopoldne z avtomobilom v Berlin. Predsinočnjim je še v Monakovem obiskal bivšega bavarskega prestolonaslednika Ruprechta, svojega nekdanlega poveljnika na zapadni fronti. »Münchener Neueste Nachrichten« prinašajo von Papenov govor z zelo izrednim komentarjem in poudarjajo, da Papenovi ustavnj načrti popolnoma ustrezajo stališču, ki ga je Bavarska že od nekdaj zastopala. »Fränkischer Kurir« v Nürnbergu imenuje von Papena »borec za nemško obnovo«, dočim izrablja ves ostali tisk to priliko za ostro obdelovanje narodnih socialistov. Prav tako je zadovoljna s Papenovim govorom tudi »Frank-

furter Zeitung«, zlasti pa ji ugaja to, da je von Papen energično obračunal z narodnimi socialisti, pač pa mu na drugi strani zamerja, da ni nikjer niti omenil demokracije.

BERLIN, 14. oktobra. Vodja socialnih demokratov Otto Wels je včeraj dopoldne obiskal državnega tajnika v kabinetu pisarne državnega predsednika von Melsnerja in vložil najostrejši protest proti Papenovemu govoru, v katerem je Papen imenoval vsakogar, ki ne stoji tesno na strani današnje vlade, za sovražnika nemškega naroda. Wels je naprosil državnega tajnika, da predloži njegov protest predsedniku republike Hindenburgu.

Dnevne vesti

Trboveljski slavčki v Mariboru

V nedeljo 16. t. m. ob 11. uri nastopijo s koncertom v dvorani »Union« mladi pevci iz Trbovelj-Vod. Čez 100 rudarskih otrok šteje zbor bo pod vodstvom zborovodje učitelja Avgusta Šuligoja zapel nov ciklus jugoslovanskih pesni. S svojimi dosedanjimi koncerti so mladi pevci povsod prodrli in veljajo za naš najboljši mladinski zbor, ki v marsičem celo prekaša slavnoznane dunajske »Sängerknaben«. Spomladi so si z dvema koncertoma osvojili srca Beograjčanov, poslušala jih je z zanimanjem tudi kraljeva rodbina, ki je sprejela zastopnike mladih pevcev. Nihče naj torej v nedeljo ne zamudi izrednega umetniškega užitka, posebno še, ker bo s posetom koncerta pomagal bedni rudarski mladini! V soboto zvečer ob 20. uri poje zbor v Ptuj.

Iz šolske službe. Za šolske upravitelje so postavljeni: A. Sardoč v Št. Ilju v Sl. goricah, Ivan Lukman na III. deški šoli v Mariboru, Josip Velikonja na Pragerskem in Josip Koglot v Kraplivanu v Prekmurju. Upokojena pa je strokovna meščanskošolska učiteljica Jožica Župevc v Slovenski Bistrici.

Tovarišu v slovo! Naš tovariš Lojze Gregorčič, paznik moške kaznilnice, rojen na solnčnem Primorskem je v krogu svoje družine v Valvazorjevi ulici za vedno zatisnil svoje blage oči. V najlepši moški dobi, star 47 let si je v naporni kaznilniški pazniški službi nakopal neozdravljivo bolezen. Kljub neomahljivosti in trdni volji ni mogel prenesti napora, ki ga je zahteval zadnji čas njegov poklic. Ni se zavedal nevarnosti za svoje življenje, zato je svojo službo opravljal z največjo požrtvovalnostjo vse do zadnjega, dokler ga ni bolezen priklenila na bolniško posteljo, katere ni več zapustil. Naš Lojze kakor smo ga imenovali, je bil edkritega značaja, humorist in vesel družabnik. Vse njegovo življenje je bilo samo skrb in delo, a zmiraj je bil veselega obraza. Zapušča ženo in 3 nedorasle otroke, katerim je bil skrben družinski oče, zato ga bodo vdova in oni težko pogrešali. Pri svojih predstojnikih je bil spoštovan, pri svojih tovariših pa priljubljen in čistan. Mnogoštevilna je bila udeležba pri njegovem pogrebu in pevsko društvo »Jadrano« mu je zapelo v dno segajoče žalostinke. Tvoji stanovski tovariši te ohranimo v trajnem spominu!

J. M.

Grobovi. V splošni bolnišnici je premijeta včeraj ob 23. uri po dolgi in mučni bolezni v starosti 56 let ga. Alojzija Gasparinova, žena profesorja g. Gasparina. Pogreb blage pokojnice bo jutri ob pol 17. uri iz mrtvašnice na pobeškem pokopališču. V tukajšnji splošni bolnišnici je umrl tudi 21letni tkalec Anton Sotelšek. Pokopali ga bodo v nedeljo ob 15. uri na pobeškem pokopališču. Bodi obema lahka zemlja domača, žalujočim pa naše iskreno sožalje!

Seja tržnega odseka. Na sinočnji seji je pod predsedstvom podžupana g. Golouha razpravljala tržni odsek mariborske mestne občine o raznih tekočih zadevah in sklenil med drugim, da ne bo v bodoče izdal špeharjem nobenega dovoljenja več za postavitev stojnice.

Službeni list dravske banovine objavlja v letošnji 81. številki: norme za gips in za lahko opeko, spremembo pravilnika o banovinskih davščinah dravske banovine ter objave banske uprave o pobiranju občinskih trošarin v letošnjem letu.

Posestno gibanje. Mariborska mestna hranilnica je prodala bivšo Šoštaricevo hišo na Aleksandrovi cesti posestnici Tomšičevi za 2 milijona 500.000 Din.

Pogreb žrtve rodbinske tragedije v Štrni ulici. Včeraj ob 16. uri so ob ogromni udeležbi občinstva pokopali na pobeškem pokopališču mizarskega mojstra Antona Viherja, ki mu je lastna žena na tragičen način končala življenje. Pogreba so se udeležili skoro vsi mizarski mojstri iz mesta in okolice ter veliko število drugi obrtnikov. Obe krsti, moževo in žene Ane, ki se je sredi sama, je blagoslovil stolni župnik msgr. Urnek, nakar so moževo položili v grob, ženo pa odpeljali v krematorij v Gradec.

Novo godbeno društvo. Akcija, ki so jo pokrenili mariborski poštni in telegrafski uslužbenci, da si ustanove lastno godbeno društvo, je imela uspeh. Preteklo soboto zvečer je bil v dvorani Nabavljalne zadruge ustanovni občini zbor novega društva. Prečitana so bila društvena pravila iz katerih je razvidno, da ima društvo namen gojiti glasbo v okvirju nacionalnega udejstvovanja. Pri volitvah je bil izvoljen za predsednika poštni uslužbenec Franc Babič, ki je uspešno vodil vsa pripravljala dela, za podpredsednika Franc Derbec, za tajnika France Uhl, za blagajnika Vekošlav Filipčič; za odbornike so bili izvoljeni: Martin Šetinc, France Firbas in Miha Lešnik; za namestnike pa Ivan Kovačič, France Petan in Anton Vrbnjak; za preglednike France Volašek in Matko Božičev. Novo godbeno društvo šteje že 24 godbenikov in se bo pod taktirko agilnega kapelnika Fr. Petrovčiča kmalu predstavilo mariborski javnosti, ki naj podpre društvo s tem, da pristopi k društvu čim več podpornih članov.

O spolnih zablodah mladine bo predaval drevi v Ljudski univerzi g. dr. Toplak. Nocojšnje predavanje je samo za mladeniče, stare nad 14 let. V ponedeljek 17. t. m. pa bo predavanje za mladenke. V petek 21. t. m. bo predaval vseučiliški profesor g. dr. Hauptman iz Zagreba o »Slovcih na pragu kmetskih uporov in turških bojov«.

Oddaja popravila strehe na objektu št. I. stare kolonije v Mariboru. Ravnateljstvo državnih železnic v Ljubljani, gradbeni oddelek, sprejema do 28. oktobra t. l. ponudbe glede oddaje popravila strehe na objektu št. I. stare kolonije v Mariboru.

Oddaja zgradbe municijskega skladišča v Slovenski Bistrici bo potom ofertne licitacije 2. novembra t. l. pri inženjeriji poveljstva dravske divizijske oblasti v Ljubljani. (Oglas je na vpogled v pisarni Zbornice TOI v Ljubljani, pogoji pa pri poveljstvu.)

Narodna obrana v Studencih ima danes v petek 14. t. m. ob 19. uri v Sokolskem domu redno sejo, na kateri se bodo obravnavala razna važna nacionalna vprašanja.

Trgatev. V mariborski okolici, zlasti okoli Peka, se je pričela trgatev že v ponedeljek in traja ves teden. Označilo jo je pokanje možnarjev. Pridelek je obilen in kvaliteta bo tudi izvrstna.

Oddaja zakupa buffeta na postaji Velenje bo potom licitacije 8. novembra t. l. pri ravnateljstvu državnih železnic v Ljubljani.

Javna zahvala. Poveljstvo tukajšnjega Prostovoljnega gasilnega in reševalnega društva se najprizradneje zahvaljuje vsem darovalcem, sodelavcem in onim, ki so posetili zadnjo trgatveno prireditve. Posebno zahvalo izreka onim, ki so pripomogli, da je prireditve tako lepo uspela in dosegla moralen in materijalen uspeh.

»Ibar« in »Drava« dve novi vrsti cigaret se bosta pričeli prihodnje dni prodajati. Po kvaliteti bodo cigarete »Ibar« nekoliko med »Zeto« in »Savo«, cigarete »Drava« pa med »Vardarjem« in »Drino«.

Ravnateljstvo državnega rudnika Velenje sprejema do 17. t. m. ponudbe glede dobave svinčene pločevine, konopnena tesnila, parnih ventilov, bele kovine, smirkovih plošč, listov za locenjsko žago, kovinskih žag, krogličnih ležajev, kovinskih vijakov, podložnih plošč, noževih svedrov, kovinskih spiralnih svedrov, ključev za vijake, brzovrtalnih aparatov, železa, žičnikov, vijakov, prsnega stroja za vrtnanje, ventilov in odvajalcev vode.

Prepoved zahajanja v gostilne. Okrožno sodišče v Mariboru je s sodbo po uradni o izvrševanju očitanih odredb prepovedalo 7. februarja l. 1907 rojenemu posestniškemu sinu Rudolfu Kocbeku, 4. marca l. 1903 rojenemu posestniškemu sinu Vinku Kocbeku, 15. aprila l. 1913 rojenemu Rudolfu Šerbinku, 25. decembra l. 1908. rojenemu Štefanu Komanu, viničarskemu sinu Jožefu Pešlu in 11. septembra l. 1912. rojenemu Maksu Korošču, vsem iz Vukovskega dola, zahajanje v krčme za dobo dveh let, računajoč od dneva, ko bodo izpuščeni iz zapore. Vsi gostilničarji, ki bi navedenim postregli z opojnimi niačami, bodo kaznovani.

Vsem ljubiteljem naše sive Pece sporočamo, da se bo v nedeljo dne 16. oktobra t. l. Uletova Koča na Peci zatvorila z običajno vsakoletno zaključno slavnostjo. Cenjene planince vabimo, da se zatvoritve koče na Peci v polnem številu udeležijo. Od 17. oktobra dalje pa do 1. decembra t. l. bo koča le tedaj oskrbovana ob sobotah in nedeljah, če bodo dosele prijave. Čim bodo snežne razmere na Peci za smučanje ugodne, bo koča stalno oskrbovana celo zimo. V koči je nameščenih za zimске posetnike 44 postelj v kurjenih sobah. Vse prijave glede poseta je treba pravočasno javiti podružnici »Peca« v Mežici. O snežnih razmerah bomo poročali sproti.

Organizacija JRKD »Zdravje«. Preteklo nedeljo je bil v Dobrovcih nad vse pričakovano dobro obiskan članski sestanek JRKD. Navzočih je bilo nad 100 domačinov in v organizacijo je na novo vstopilo 48 članov. V treh referatih so se razpravljala razna politična in gospodarska vprašanja, kakor o organizaciji, o združitvi občin, o problemu delavstva in drugo. S prav živahno in stvarno debato je članstvo pokazalo velik smisel za takšna vprašanja. Sestavile so se razne resolucije, ki jih organizacija pošlje na merodajna mesta. Tako dobro napredujemo in smo danes nedvomno ena najmočnejših organizacij Jugoslovanske radikalne kmetske demokracije na Dravskem polju.

Ustanovitev strelske družine v Št. Ilju v Slovenskih goricah. V Št. Ilju v Slov. goricah so ustanovili v nedeljo 9. t. m. strelsko družino za Št. Ilj in okolico. Na ustanovnem občnem zboru se je zbralo nad 30 navdušenih strelcev, zlasti iz obmejnega Ceršaka in Selnice ob Muri, ki so pazljivo sledili izvajanjem tamkajšnjega zdravnika, polkovnika Putnikoviča, kaplana Antona Ravšla in učitelja Sardoča. Pomembno za Št. Ilj je, da so temu sestanku prisostvovali zastopniki vseh društev in vseh struj in posebno poudarjali nujno potrebo enotne fronte na meji in nadstrankarski značaj strelske družine, ki pozna le domovinsko ljubezen in domovinsko dolžnost. Izvolil se je sledeči upravni odbor: predsednik Karol Hercog, podpredsednik Anton Ravšl, tajnik Jožef Zwölf, gospodar Vladimir Lorber, blagajnik Vinko Kralj, vaditelj Ivan Ferik, odbornika Adam Sardoč in dr. Barč, revizorja Matko Bohinjic in Stefan Vaupotič. Za društvo je veliko zanimanje. Člani in članice se pridno priključujejo. Prihodnji teden se pričnejo že strelske vaje.

Izvoz našega sadja. V letošnji sezoni do 1. t. m. smo izvozili iz naše države 3847 vagonov sliv, 558 vagonov jabolok in 237 vagonov grozdja. Lansko sezono pa smo izvozili v istem času 3814 vagonov sliv, 814 vagonov jabolok in 156 vagonov grozdja.

Menica je nevarna reč, pod tem naslovom smo nedavno poročali o zanimivi kazenski razpravi pred tukajšnjim okrožnim sodiščem. Predvčerajšnjim je ponovno stal pred sodniki lastnik spedijskega podjetja »Kontinental« Josip Košuta, ki ga je tožil njegov družabnik Josip Habjanček, posestnik iz Marenberga radi plačila večjega zneska, za katerega mu je bil porok in podpisal menico. Mali kazenski senat je spoznal Košuto krivim in ga je zaradi sleparstva obsodil na 2 leti strogega zapore in povrnitev povzročene škode. Kazen je sprejel.

Pod kolesi avtomobila. Včeraj dopoldne se je na državni cesti v Slovenski Bistrici dogodila huda nezgoda, ki na srečo ni zahtevala smrtnih žrtve. Okrog 10. ure je najprej privozil v naglem tempu neki osebni avto iz Maribora v smeri proti Konjicam, v nasprotni smeri pa je pridrvel težko naložen vojaški tovorni avto, ki je podrl na tla ženo trgovca Žagarja iz Slovenske Bistrice, ki je prav v tistem trenutku hotela prekorajčiti cesto. Žagarjeva se je nameravala izogniti osebnemu avtomobilu in je prezrla tovorni avto, ki jo je zagrabil in vlekel nekaj metrov s seboj. Ko je šofer tovornega avtomobila v kritičnem momentu žensko opazil, je zavrl avto na vso moč in tako preprečil smrtno nesrečo. Žagarjeva je dobila hude poškodbe na glavi in obeh nogah ter je na kraju nesreče omedlela. Prvo pomoč je ponesrečenki nudil tamkajšnji zdravnik, o nesreči pa so domači obvestili mariborske reševalce, ki so jo z rešilnim avtom prepeljali v tukajšnjo bolnišnico.

Narodno gledališče

Repertoar.

Petek, 14. oktobra: Zaprtó.
Sobota, 15. oktobra ob 20. uri: »Za narodov blagor«. Red A.
Nedelja, 16. oktobra ob 20. uri: »Trije vaški svetniki«.

Nedelja v gledališču. V nedeljo se uprizori prvič v letošnji sezoni kmečka burka »Trije vaški svetniki«, ki je lani večkrat napolnila gledališče. Kot Lahajnarjev Jakec nastopi prvič po ponovnem angažmanu g. Josip Daneš, ki je mariborski publiko še v najboljšem spominu iz preteklih sezon. Namesto g. Tomašiča nastopi kot učitelj Štampilhar g. Nakrst. Ostala zasedba je lanska. Cene od Din 2 do 25.

Pri revmatizmu v glavi, ledjih, plečih, živčnih bolečinah v kolkih in usedu (Hexenschluss) se uporablja naravna »Franc Jožefova voda« z velikim pridom pri vsakdanjem izpiranju prebavnega kanala. Univerzitetne klinike izpričujejo, da je »Franc Jožefova voda« posebno v srednjih letih in starostni dobi izborna čistilno sredstvo za želodec in čreva. »Franc Jožefova grenčica« se dobiva v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

»ŠLAGER« nas razveseljuje Po dinar plošče posojuje!

LJUBLJANA CELJE MARIBOR
Gledališka 4. Aškerčeva 3. Slovenska 18

Velika kavarna: v petek in soboto kabaretna večera; restavracija: ribje specialitete.

Pri »Teti Rezi« v Laznici v soboto koncert godbe gasilnega društva iz Peka. Sladek vinski mošt! Jesensko razpoloženo.

Podivjanost. V noči na pretekli četrtek so neznan divjak vdrl na pokopališče pri Sv. Janžu na Dravskem polju ter prevrnili okrog 30 nagrobnih spomenikov, jih razbili in razdeljali ter zavlekli pokopališču. Faranj in vsa okolica se nad takim početjem silno zgraža. Orožniki energično poizvedujejo za siroveži pri čemer jim pomagajo tudi vaščani.

Ribji trg. Današnji ribji trg je bil srednje založen. Domačih rib ni bilo mnogo, morske pa so prodajali: mole po 17 Din tonine po 20 in morske rake po 26 Din kilogram.

Vlom v mesnico. Preteklo noč okrog polnoči je nočni čuvaj Marko Jazbec javil službujočemu redarju, da je našel odprto mesnico mesarja Ivana Zabase na Vodniškem trgu. Čuvaj in redar sta se podala tja in ugotovila, da je nekdo s silo odtrgal ključavnico ter vdrl v mesnico. Ko sta o vladu obvestila mesarja, so ugotovili, da je vlomilec odnesel okrog 10 kilogramov suhe svinjine in nekaj svežega mesa ter odpeljal mesarju skoro novo kolo znamke »Puch«, vredno nad 2000 Din, ki ga je imel skranjenega v mesnici. Storilec je izginil brez sledu. Tudi policijski daktioskop ni mogel najti nobenih odtisov.

Zasačen tihotapec vžigalnikov. V Jenkovi ulici je bil sinoči zasačen France G. pri katerem so našli 133 vžigalnikov in 5 zavitkov kresilnih kamenčkov. Policija je tihotapcu blago zaplenila. France G. pa bo imel opravka s finančno oblastjo.

Dvoje ukradenih koles. Tatovi koles so zopet pridno na poslu. Včeraj popoldne je bilo ukradenih kar dvoje koles, in sicer je bilo ukradeno kolo mesarju Henriku Petriču s Težnega in kleparskemu mojstru Josipu Rotajcu iz Studencev. Rotajc je bil pustil svoje 1000 Din vredno kolo za hip pred poslopjem mestne hranilnice, ko pa se je vrnil, kolesa ni bilo več.

Tatvina. Posestniku Janezu Črnku iz Krčevine pri Ptujju je nekdo odnesel včeraj z dvorišča neke gostilne v Tattenbachovi ulici dve odeji za konje, vredni 350 Din.

Nezgode in nesreče. V splošno bolnišnico so pripeljali včeraj več ponesrečencev. Pepca Lončarjeva, 7-letna hčerka mesarja pri Sv. Jurju ob Ščavnici je padla po stopnicah in si poškodovala desno roko. V Rajčevi ulici v Mariboru stanujoči dijak Valentin Kobale si je pri padcu zlomil desno roko v zapestju, v Pivoli pa je prišel pod voz delavec Anton Kobale in se hudo poškodoval na nogah.

Franc Jožefova grenčica nad vse milo učinkujoče odvajalno sredstvo

Svobodno mesto Gdansko

NJEHOVA USODA IN POLJSKI ŽIVELJ.

Kdo pozna Gdansko (Danzig) in njegovo sedanjo usodo? V zagrebških »Novostih« je napisal dr. Fran Ilešič dopis iz tega mesta, ki bo zanimal tudi našo javnost in ga zato prinašamo v izvlečku. »Proučeval sem letos«, pravi pisatelj, »poljsko primorje, kašubsko deželo tam okoli Košcerzywe in Kartuz. Z dr. Majkowskim, najuglednejšim zastopnikom Kašubov sem se odpeljal iz Kartuz, čistelega mesta s 5000 prebivalci z avtomobilom preko Gdanskega v Gdinijo. Ne spominjam se, da bi se bil kdaj vozil po lepši cesti, kakor je ta. Pot, dolgo komaj 34 km, ki veže Kartuze z Gdanskim, smo prevozili zelo naglo. Srečno sem prišel tudi čez mejo, dasi na potnem listu nisem imel dovoljenja za vpotovanje v svobodno mesto Gdansko. Poljski državljani potrebujejo le prepustnico; kdo bi pa dal vizum Jugoslovani? Vsekakor menda Poljska, ker zastopa Gdansko v zunanjem svetu njena diplomacija.

Bil sem v Gdanskem že pred devetimi leti. Na kolodvoru se je od takrat nekoliko spremenilo v korist Poljske: napisali so vsi dvojezični in tudi v restavraciji govore oba jezika. Tega pa Nemci, ki so zagrizeni nacionalisti, niso stori iz prijateljstva do Poljakov, temveč zato, ker je gdansko železniško ravnateljstvo prav za prav poljsko. Če pa bi bilo v samem mestu zahteval po nemških lokalnih poljsko postrežbo, bi se mu gotovo ne godilo dobro. Po podatkih profesorja poljske gimnazije v Gdanskem, dr. Vladislava Puczewskega, ima Gdansko 200.000 prebivalcev, od teh 10% Poljakov, torej 20.000. Dve tretjini teh Poljakov živi tam že od prej, le ena tretjina so priseljeni uradniki in delavci. Vse ozemlje »svobodnega mesta Gdanskega«, ki se razprostira okoli ustja reke Visle, pa šteje okoli 400.000 prebivalcev, od teh okoli 40.000 Poljakov.

V Gdanskem je sedaj do 50 poljskih društev in organizacij; med njimi so tudi Društvo Poljakinj, Sokol, pevski in glasbena društva itd. Zelo važna je Šolska Matica, ki vzdržuje poljsko gimnazijo (600 dijakov in dijakini), trgovsko šolo (200 gojencev) in otroški vrtec. Mimo tega ima Š. M. tudi dramski odsek. Znanstveno najvažnejše je pa »Društvo prijateljev znanosti in umetnosti«, pri katerem delujejo tamkajšnji poljski profesorji, ki izdajajo tudi svoje znanstvene publikacije. To je torej bežna slika sedanjega poljskega življenja v Gdanskem.

Po razgovoru smo si ogledali mesto. Že kmalu smo videli spomenik cesarja Viljema I., s katerim je Bismarck združil Nemčijo. Tam dalje pa stoji — spomenik poljskega kralja Zigmunda Avgusta, še naprej pa »Zelena dvor«, v katerem so davno nekoč bivali poljski kralji. Gdansko je staro mesto, polno zgodb in spominov na velike politične konflikte. Nekoč, ko je delalo s Poljsko kot svojim zaledjem, je bilo bogato, ko pa je pozneje pripadlo Prusiji in Nemčiji, je bilo hud boj s konkurenco drugih nemških pristanišč.

Gdansko je tesno zvezano s poljskim zaledjem; od tam teče k morju velika Visla, ki mu simbolično kaže, od kod mu prihaja vir življenja. Pa tudi poljske pokrajine so vedno videle v Gdanskem svoje najnaravnejše pomorsko pristanišče. Zato je diplomacija grešila, ko je napravila iz Gdanskega »svobodno mesto«, danes neprijeten kamen spodtike. Gdansko pripada po naravi in zgodovini samo Poljski! Današnje razmerje je le povod za neprestane spore. Pa tudi prebivalstvo okolice je, če že ne več čisto,

pa vsaj po pokolenju poljsko-kašubskega porekla.

Ko smo zvečer zapustili Gdansko, smo se vozili skozi nenavadno lepo predmestje, potem pa skozi Oliwo in Sopote, znano morsko letovišče, ki je vselej ostalo prazno, če ni bilo Poljakov. Na notranji strani so še dvigali holmci, na zunanji se je širilo morje. Kmalu smo prispeli spet na poljsko ozemlje in nato v novo poljsko pristaniško mesto Gdinijo. Če bi bilo Gdansko poljsko, ne bi nikoli bilo Gdinije, tega mesta, ki je zrastle v desetih letih do preko 40.000 prebivalcev, ko je bilo poprej neznatna in neznana ribiška vas. Temu modernemu čudu se čudi ves svet.

Če je človek preveč slaven

USPEH IN POLOMIJA HAROLDA LLOYDA V LONDONU.

Vedno veseli Harold Lloyd je prispel s svojo boljšo polovico v London. Zakonca sta trenutno na zabavnem potovanju po Evropi in vodita s seboj tudi ves svoj naraščaj: sinčka Harolda in hčerki Peggy in Glorio. Da jima ne bi drobiž preveč kvaril londonskega ozračja in mnogoštevilnih odličnih zabav, sta poslala svoje nasledstvo z guvernantom kar naprej v Pariz, ki je druga njuna postaja v Evropi.

Ženske in mladina v Londonu so naravnost znoreli za Haroldom, in to še mnogo bolj, kakor pred dvema letoma za Charlie Chaplinom. Toda Harold Lloyd ne zna umetnosti reklame tako izkoristiti, kakor zna to Charlie Chaplin, zato pa tudi ni vzbudilo njegovo londonsko bivanje take senzacije, kakor jo je dosegel ustvaritelj »Cirkusa« in »Vele-mestnih luči«.

Ko so Haroldovi oboževalci izvedeli, da bo svetovni komik prisostvoval v kinematografskem gledališču »Carltonu« londonski premijeri svojega zadnjega filma, so že nekaj ur pred pričetkom predstave do zadnjega kotička zasedli vso okolico palače, da bi mogli videti svojega ljubljence iz neposredne bližine in da bi mu po možnosti vsi stisnili roko in mu izrekli dobrodošlico na angleških tleh. Samo ob sebi umevno je, da so pri tem vsi računali tudi s Haroldovim lastnoročnim podpisom.

Toda vedno smejoči se Harold, kakor izgleda, tega večera ni bil pri volji ustreči vročemu pričakovanju svojih oboževalcev. Izgledal je silno iznenaden, ko je izstopil iz avtomobila in uvidel, da korenjaški londonski policijski stražniki le z največjim naporom zadržujejo ljudski val, ki je hotel za vsako ceno predreti kordon in pohiteti k svojemu ljubljencu. Harold je naglo objel svojo ženo, ki je zelo majhne rasti in mu sega z vrhom svojega klobučka komaj do rame, čez pas in jo nesel v teku v kinematografsko palačo.

To pa je bilo množici preveč. S silo je prebila policijski kordon in nekaj stotin žensk, ki so se izkazale kot najbolj vitke, je planilo k Haroldu in njegovi ženičici, ki sta bila v trenutku obkoljena. Ni jima preostalo drugo, kakor da sta si pustila stiskati roke od vseh teh amaconk.

Policiji se je posrečilo le z največjo energijo in ostroostjo zaustaviti nadaljnji ljudski val in utreti Haroldu pot v gledališče. Harold pa je postal slabe volje in ni hotel vstopiti v dvorano prej, predno se ni pričela predstava, ker je bil obveščen, da ga čaka v dvorani »iskren« pozdrav onih srečnih oboževalcev, ki se jim je posrečilo dobiti vstopnice za premiero. Ko je nastala tema in se je film pričel vrteti, je Harold z ženo vstopil v svojo ložo. Na to so pa pazili nekateri ljudje, ki so ga spoznali in dali vsej dvorani znamenje za gromovit pozdrav. Občinstvo je zahtevalo, da se predstava prekine in prižgejo luči. Ploskanja in kričanja ni hotelo biti konec. Harold je moral ustreči splošni želji in se službeno predstaviti. Občinstvo ga je pozdravilo z navdušenjem, kakor menda še nikoli nikogar. Šele potem se je mogla predstava nadaljevati.

Istega večera je govoril Harold Lloyd v londonskem radiu. Rekel je, da je zvedel, da ga več tisoč ljudi v Severni Angliji smatra za svojega sorodnika. Obljubil je, da se bo na povratku s svojega evropskega potovanja oglasil pri tisočerihih sorodnikih in ugotovil, koliko so njihove navedbe in trditve resnične. Šele potem bo razmišljal o svojem stališču napram njim. V svojem nadaljnjem govoru je Harold Lloyd poslušalcem zatrdil, da je bila zanj v Londonu največja senzacija, ko je dal roko nekemu krepkemu prometnemu stražniku, čigar stisk roke ga je šele spomnil na krhkost njegovega telesa...

Sicer pa je bilo londonsko občinstvo nad Haroldovim obnašanjem močno razočarano in ni nobenega dvoma, da je s svojo hladnostjo in rezerviranostjo zaigral velik del prejšnjih simpatij Londončanov, zlasti pa Londončank.

Michelangelova in Tizianova pisma na dražbi.

V Curihu je bila te dni zanimiva dražba. Milanska trgovina s starinami Hoepf je prodajala na javni dražbi zbirko Michelangelovih in Tizianovih pisem, ki izvirajo iz zapuščine Fatio. Med njimi so tudi avtogrami Berninija, Tiepola, Cherubinija in Donizettja. Z ozirom na krizo je bilo zanimanje za pisma malenkostno.

Sport

Kolesarska zveza kraljevine Jugoslavije v Zagrebu

javlja, da bodo tekme za državno gorsko prvenstvo dne 16. t. m. na progi Pijava Gorica - Turjak km 9. Pričetek ob 14. uri popoldne. Vozi se v dveh skupinah, in sicer juniorji in prvorazredni. Start: posamezni v presledkih od ene minute pri km 4.500. Prijave sprejema drugi tajnik zveze, Pavel Pelc, Ljubljana, Poljanska c. 20 s prijavnino 10 Din.

Nedeljske prvenstvene tekme

sodijo: v Mariboru: SK Ilirija:SK Rapid g. dr. Planinšek; v Čakovcu: ISSK Maribor:Čakovečki SK g. Nemeč in v Ljubljani: SK Železničar:SK Svoboda gosp. Deržej.

Zbor nogometnih sodnikov, sekcija Ljubljana,

bo izvedel 22. in 23. t. m. podzvezne sodniške izpite, za katere sprejema prijave do 19. t. m. Kandidati naj navedejo v prijavi poleg imena in priimka še poklic, dan in kraj rojstva, ime svojega kluba in točen naslov. Priložiti se mora taksa Din 30.—. Ako se bo prijavilo iz posameznih krajev zadostno število kandidatov, bodo izpiti v dotičnem kraju, sicer bodo kandidati pozvani v Ljubljano.

SK Železničar, nogometni odsek.

Drugi ob 19. sestanek vseh nogometarjev v gostilni Volgruber na Frankopanovi cesti. Načelnik.

Sokolstvo

Članstvu Sokola matice.

Sokol Maribor-matica poziva svoje članstvo in naraščaj, da se udeleži v nedeljo 16. t. m. pežizleta k Sv. Marjeti ob Pesnici ob priliki nastopa tamkajšnje sokolske čete. Pohitimo pred pričetkom zimske sezone vsi v lepe Slovenske gorice, da v bratski zabavi preživimo nekaj lepih uric in podpremo naše četaše. Odhod ob 12.30 od kavarne »Evropa«. Za povratek bo na željo na razpolago avtobus.

Sokolsko delo v Studencih.

Po uspešno podani igri »Hlapci« študirajo naši Sokoli zanimivo opereto »Potepuhi«, ki jo bodo igrali v začetku prihodnjega meseca, na kar že danes opozarjamo. — Nadalje pripravljajo tudi igro »Švejk« ter mladinsko in telovadno akademijo. Tudi lutkovni oder bo v najkrajšem času otvoren. Lutke so se preselile iz Sokolskega doma v dvorano g. Špurreja.

Sokol v Radvanju

je priredil v soboto trgatveno veselico, ki je vsestransko dobro uspela in nekoliko okrepila tudi društveno blagajno.

Zagrebska občina skrbi za zdravje svojih meščanov. Zagrebska občina, je izdala predpis, da morajo peki iz higijskih ozirov prodajati pecivo v prozornih papirnatih vrečkah. Po ulicah pa se pecivo ne sme več prodajati.

Časnikarski sanatorij v Niški Banji. Občina Niška Banja je odstopila beograjski sekciji Jugoslovanskega novinarskega združenja brezplačno zemljišče za gradbo sanatorija na najlepšem kraju v središču kopaljšča Niška Banja.

Dr. Maks Kovačič:

Dr. Miroslav Tyrš

(Predavanje v Ljudski univerzi).

Tyrš je podčrtal v Darwinovem nauku njegov filozofski pomen ter si je na razvojni osnovi izkonstruiral filozofijo, po kateri je prišel do ideala, ki ga je tudi uveljavil. Darwinizem ni postal Tyršu temelj za uveljavljanje sebičnosti — bodisi zasebne, bodisi rasne — nego nasprotno: Tyrš išče smisel človeka v njegovih delanjih.

S tem, da je prenesel Tyrš Darwinovo teorijo na polje zgodovinskega razvoja, se nam je pokazal kot samorasel filozof, in če je znal to misel prenesti v življenje, je s tem samo vžival svojo samoraslost. Tyrš spada k filozofom, kojih misli niso mrtve črke, nego živa beseda, katere nimajo pomena tako dolgo, dokler niso prenesene v realnost, v življenje.

Po Tyršu dobiva filozofija drugačno obeležje. On odpelje filozofijo iz šolskih učilnic in ji doda življenjsko vsebino —

ustanovi Sokola. Filozofija zgodovine mu je bila osnova za vzgojo novega človeka, za njegov telesni, etični in socialni preporod. Od krasnega, vsestransko popolnega poedinca se povzpne Tyrš k idealu plemenitenega ter polnovrednega naroda ter bodočih pokolenj. Po tem idealu krasnega, plemenitenega človeka in človeške celote se Tyršev misli razlikuje znatno od misli, ki so jih oznanjali nemški filozofi: ti so namreč oznanjali brezobzirni plemenski egoizem ter moč. Samo v enem oziru se približuje Tyrš nemškemu filozofu Nietzscheju: to je estetski cilj, ki ga je zasledoval Tyrš pri razvoju bodočih generacij. Nietzsche se nam seveda javlja v tem oziru kot pesnik filozofije, izločujoč se iz realnega življenja in tvoreč takozvanega nadčloveka, ki bi bil sprejemljiv za skupino romantičnih filozofov. Nietzschejev »nadčlovek« je nekakšna meglena prikazen na njegovem duševnem obzorju, uhajajoča idealu posameznika v najpolnejšem smislu ter pojmu človeka vobče. Tyrš pa svojega popolnega poedinca pojmuje in tvori tako rekoč pod »vidnim kotom« družbe in ce-

lote vobče, tako da zadobiva življenjske oblike ter se uveljavlja praktično.

Ako posnamemo Tyrševe filozofske nazore, tedaj moremo reči, da je Tyrš filozof zgodovinsko-razvojnega smeri v smislu Darwinovem. Poteze Tyrševe filozofije so: s spoznavanjem prošlosti, s spoznavanjem razvoja sveta in človeštva določati nadaljnje življenjske pogoje za bodočnost, usmerjati jih v smislu velikih, plemenitih idealov lepote, dobrote in popolnosti, a obenem jih tudi presajati v dejstvo. Po svojih nazorih se uvršča med nove miselne smeri — da, more se reči, da jim krči pot; njihov smisel se more označiti z besedami »demokracija« in »humanitetni ideali«. Tako se nam javlja Tyrš kot predhodnih Mašarykov. S svojimi nazori in nam je pokazal svojo samoraslost, ki zna dati svoj izraz vsemu, kar započne. Tyrš filozof-reformator zahteva izpremembo, prerod človeka in s tem vsega naroda, vsega življenja. Njegove filozofske misli so smernice za realno življenje ter za vso lepoto v njem. Njemu je bil ideal življenjske filozofije antični ideal »življenjske harmonije«.

Preostaja nam, da se na kratko ozremo še na ono Tyršovo udeleževanje, ki mu je pripomoglo do uredništva mladostnih sanj; s filozofijo si univerzitetne kariere ni mogel utreti — utrl si jo je kot umetnostni kritik in zgodovinar.

Zadevno njegovo delo v razsegu nekako dvanajstih let je bilo raztreseno po raznih časopisih, n. pr. »Národních Listech«, »Světozoru« in drugod, celo v petrograjski »Včell«. Tyrševa vdova Renata je zbrala te spise v dveh delih. V prvem delu je nekako ciklično zakroženo na raznih mestih raztreseno Tyršovo vrednotenje dveh umetnikov, katere je osobito občudoval: Josefa Mánesa in Jaroslava Čermáka. Vsa ta vrednotenja so prav za prav odlomki samostojnih monografij, katerih mu usoda ni dovolila dokončati. Ostale razprave, zbrane v drugem delu, so bile napisane priložnostno ob priliki večjih in manjših umetnostnih dogodkov, kakor n. pr. slikarska in kiparska oprema Narodnega gledališča, razstave, natečaji in podobno.

(Konec jutri.)

Pisce Loti:

Lotijeva ženitev

Roman

24

Med dolgotrajnim igranjem ecartéja mi je kraljica skrbno popravljala vsako besedo, ki je nisem pravilno izgovoril in bila je nepopisno zadovoljna, da se s tako vnemo učim jezika njenega naroda.

Posebno me je pa veselilo izpraševati jo o legendah, pravljicah in sporočilih iz prošlosti... Govorila je polagoma, s tihim in zagrenjenim glasom. Tako sem doznal iz njenih ust nenavadne pravljice o starih časih, o onih tajinstvenih in pozabljenih dobah, ki jim Maori pravijo »noč«.

Maorska beseda »po« pomenja obenem: noč, mrak in legendarne čase, ki se jih uiti najstarejši ljudje več ne spominjajo.

XVI.

Legenda o Pomotusih.

(Po pripovedovanju kraljice Pomare.)

»Pomotuški otoki (otoki noči ali otoki temnih gozdov), ime, katero smo na zahtevo njihovih poglavarjev spremenili redavno v Tuamoto (oddaljeni otoki), so, kakor veš, naseljeni še dandanes z bednimi ljudjožrci.

Med vsemi otoki naših arhipelagov so bili naseljeni zadnji. Čuvali so jih nekoč vodni duhovi, ki so s svojimi albatroskimi krili tako silno bičali morje, da se jim nihče ni mogel približati... Toda

že v prastarih časih jih je pobil in uničil bog Taaroa.

Šele ko so izginili ti vodni duhovi, so se mogli na otokih naseliti prvi Maori.«

XVII.

Legenda o mesecih.

»Oceanska legenda pripoveduje, da je bilo nekoč na nebu pet mesecev, ki so krožili nad Velikim oceanom. Imeli so človeške obraze, vse bolj različne kakor ga ima naš sedanji edini mesec, in uročali so prve ljudi, ki so stanovali na Tahitiju. One, ki so dvignili glave, da bi jih gledali, je prevzela čudna blaznost. — Veliki bog Taaroa jih je zato skušal razčarati, toda meseci so se samo razjezili, različno se je slišalo, kako so skupno prepevali v vsemirju in njihova pesem je bila strašna, bobneča in grmeča in se je vedno bolj oddaljevala. Peli so veličastno pesem in se izgubljali v nepopisnih daljinah. Pod silnim uplivom boga Taaroa so se pa naposled le vdači, pričeli so trepetati, polotila se jih je vrtoglavost in so naposled z gromovitim truščem popadali v ocean, ki se je razburkan odprl in jih požrl.

Iz teh petih mesecev so nastali otoki Bora-Bora, Emeo, Huahine, Rajatea in Tubue-Manu.«

XVIII.

Knez Tamatoa je sedel zraven mene pod dvorno verando. To je bilo nekaj dni pred onimi strašnimi dogodki, ki je zaradi njih bil ponovno zaprt v ječo Taravau. Pestoval je na kolenu svojo hčer-

ko, princeso Pomaro V. in jo rahlo božal s svojimi ogromnimi rokami. Stara kraljica ju je opazovala z izrazom brezmejne nežnosti in brezmejne otožnosti.

Tudi mala kneginja je bila žalostna. V rokah je držala mrtvo ptico in ogledovala prazno kletko z očmi polnimi solz.

Bila je to neka pevka, na otoku Tahitiju malo znana ptica, izredna redkost, ki so ji jo bili prinesli iz Amerike in se je je neizmerno veselila.

»Loti«, mi je rekla naposled mala princeska, »admiral s sivo brado nam je dejal, da bo tvoja ladja kmalu odplula v deželo Kalifornijo (t te fenna Kalifornija). Ko se boš vrnil, prinesi mi mnogo mnogo ptic, polno kletko. Izpustila jih bom v gozd pri potoku Fataua, da bodo, ko dorastem, živele tudi v naših gozdovih ptice pevke, kakor žive drugod...«

XIX.

Na otoku Tahitiju je življenje omejeno na morsko obrežje; notranjost je pušta, neobljudena.

Pokrajine notranjosti so nenaseljene in obrastle z gostimi gozdovi. To so divjaški predeli, presekanji z grebeni nedostopnih gora, polni nenavadne mrtve tišine. Po dolinah, ki so na nenavaden način zaprte od vseh strani z gorami, je priroda mračna in veličastna.

Veliki goli vrhovi se dvigajo nad gozdovi visoko proti modremu nebu: tam se počuti človek kakor na vznožju fantastičnih katedral, ki jim zvoniki režejo

po nebu plavajoče oblake. Vsi oblaki, ki jih vetrovi nosijo preko neskončnega morja, se ustavljajo na teh grebenih. Zbirajo se okoli bazaltnih skladov, spuščajo se na tla kot rosa, dež ali kot slapovi v potokih in hudournikih. Dež in gosta topla megla napajata v globinah nenavadno rastlinstvo, čudne mahove in velike praproti.

Čisto drugače kakor slap v Boulognskem gozdu ali v parku Hyde, grml navzdol slap potoka Fataue izpod starih tal in ruši s svojim monotonim šumom sicer tako mirno in nemo prirodo. Do njega se pride po približno kilometer dolgi poti od zapuščene kočje pokojne Huamahine in rajkega Tahaapaira. Pot prav za prav slaba steza, vodi skozi gozd in mimo ogromnih pečin, zasekanih v gorovje. Ta slap je edinstven na vsej Oceaniji in do njega sva se z Rarahu često vzpela v spremstvu Tiahuije. Odkar se je Tiahui poročila, Rarahu pa preselila v Papet, nisem bil več tam; šele meseca septembra sva ga z Rarahu pet obiskala, in na ta izlet ne bom nikoli pozabil.

Da sva se odpravila na to pot, je bila prvi vzrok Rarahina želja, videti še enkrat kočjo v kateri je bila z obema rednikoma preživela svojo mladost. Vodeč me za roko je stopila pod tedaj že narušeni krov svojega nekdanjega doma, in molče je ogledovala znane predmete, ki so jih čas in ljudje pustili nedotaknjene.

Calacmul, mesto Mayev

Skrivnosti pragozdov na polotoku Yukatani.

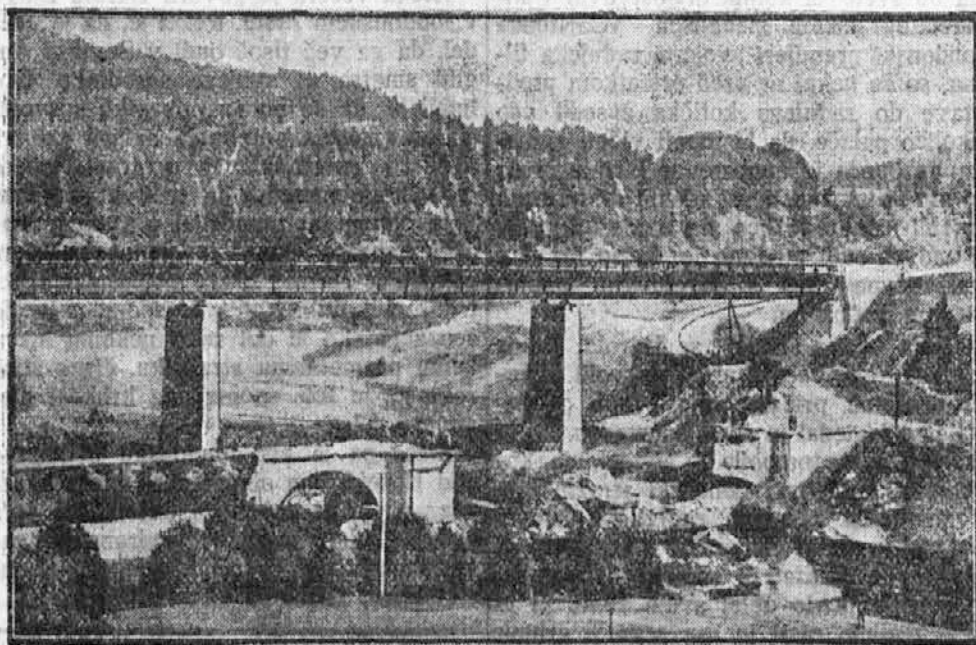
Carnegiev inštitut je obelodanil poročilo o ekspediciji dr. Sylvanusa Morleya, ki se ji je posrečilo prodreti globoko v pragozdove na mehiškem polotoku Yukatani in tamkaj odkriti razvaline neznanega starodavnega mesta, ki izvira še iz časov cesarstva Mayev. V tem primeru gre za mesto Calacmul v južnem delu države Campeche v Mehiki, čigar prve sledove je odkril v decembru preteklega leta neki mladi mehanik iz Texasa. Ko je iskal v divjini »žvečilni gumij«, je nepričakovano naletel na te razvaline, posnel njihov načrt in pozneje obvestil o svoji najdbi oblasti.

Na tej podlagi se je sestavila posebna ekspedicija pod vodstvom omenjenega Morleya in krenila 3. aprila t. l. na pot. Razen Morleya in njegove žene so bili v ekspediciji tudi arheolog Ruppert, arhitekt Bolled, inženjer Stromweyk in več domačinov. Posrečilo se jim je po skicah omenjenega mehanika najti razvaline mesta Calacmula. Ekspedicija je našla v razvalinah, ki so relativno še dobro ohranjene, množino dragocenih zgodovinskih predmetov. Med drugim je našla na pr. nič manj kakor 103 kamnite spomenike, ki so večinoma izvrstno

ohranjeni. Ta najdba je še bogatejša kakor ona v razvalinah mesta Tika, kjer je bilo najdenih le 84 kamnitih spomenikov.

Sklepajoč iz napisov na teh spomenikih, ki jih je Morley srečno raztolmačil,

je bil Calacmul mesto, ki je cvetelo v drugi polovici cesarstva Mayev, torej med letom 364. pred Kristom do leta 551. po Kristu. Med najdenimi spomeniki je tudi krasen vzorec stare kulture Mayev. Na 7 m visokem in 5 m širokem

V zvezi z gradnjo velikega jeza v Bleilochtalu pri Saalburgu so zgradili nov, zelo visok cestni most, starega pa podirajo.

kamnitim bloku so vklesane najraznovrstnejše podobe, med katerimi je tudi skupina šestih ujetnikov, ki imajo roke zvezane na hrbtu. Večina najdenih predmetov je bila popolnoma zasuta in prerašena z gosto travo. Rastlinstvo je bilo tako gosto, da so se raziskovalci le s težkim naporom in največjo težavo prebijali skozi.

Najdbe Morleyeve odprave so zelo dragocene za izpopolnitev našega spoznavanja civilizacije Mayev.

Anekdote.

Na smrtni postelji ležečemu skladatelju Rossiniju je hotel neki prijatelj pripeljati duhovnika, ki naj bi pripravil umirajočega za pot v večnost. Rossini je to odklonil rekoč: »Prisrčno se ti zahvaljujem za tvojo pozornost, ker sem prepričan, da bo skladatelj, ki je napisal »Stabat Mater«, gotovo našel odprta rajska vrata.«

K neki svečanosti je prišel Spontini s polnimi prsmi odlikovanj. Neki glasbenik je pripomnil svojemu tovarišu: »Poglej, Spontini nosi toliko odlikovanj, Mozart pa nima nobenega.« Spontini, ki je to slišal, je odvrnil: »Moj dragi, Mozart jih tudi ne potrebuje.«

Stanovanje 4 sobe

s kabinetom in drugimi pritliklinami oddam s 1. novembrom. Vprašati Cvetlična ulica 29 I, levo. 3393

Spalnica

nova še nerabljena, 2 postelji, 2 nočni omarici, omara, miza in 4 stoli na prodaj. Naslov v upravi. 3707

Mlado dekle,

čedno in pošteno sprejemem za dopoldne. Naslov v upravi »Večernika«, 3000

Lepo, dobro ohranjeno lisičjo boo

prodam. Vprašati od 12. do 2. v Prešernovi ulici 19. 3101

Izposojamo

gramofone in plošče po Din 1.— »Slager«, Slovenska 18. 2501

Oddam stanovanje, sobo in kuhinjo

Tržaška cesta 82. 3391

Jos. Tichy i Dr.

Konces. elektrotehnično podjetje Maribor, Slovenska ul. 16, tel. 2756, proizvaža elektroinstalacije stanovanjskih hiš, vil, gospodarskih objektov, zaloga motorjev, lestencev, svetilk, elektroinstalacijskega b laga po konkurenčni ceni. 1603

Prva mariborska zasebna kuhinja, Slovenska ulica št. 28, pod spretnim vodstvom, sprejme še abonente. Za obilen obisk se priporoča lastnica. 3021

Po dolgi, mučni bolezni, je preminula danes, previdena s sv. zakramenti in vdana v božjo voljo, moja žena, oz. najina mati

Alojzija Gasparin

Pogreb blage pokojnice bo v soboto, dne 15. oktobra ob 16.30. uri iz mrtvašnice mestnega pokopališča v Pobrežju.

Sveta maša za dušo bo darovana v ponedeljek, dne 17. oktobra ob 7. uri v magdalenski župni cerkvi.

V Mariboru, dne 13. oktobra 1932.

Filip Gasparin, profesor; Pavel in Leon, sina.

Brez posebnega obvestila. 3399

in nekaj
Vam povem
Najboljše kupuje
te za vaš rezko za
službeni denar v modni
in konfekcijski trgovini

J. LAH MARIBOR

Oglašujte!